

І. О. Бутирін,
аспірант, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0904-4581>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.10.168

ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗПОДІЛЬЧІ ВІДНОСИНИ

I. Butyrin,
Postgraduate student, V.N. Karazin Kharkiv National University

THE IMPACT OF THE FORMATION OF THE INFORMATION-NETWORK
ECONOMY ON DISTRIBUTIVE RELATIONS

Продemonстровано актуальні трансформації розподільчих відносин в умовах переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки, що супроводжується еволюцією форм власності, зміною характеру праці, переосмисленням природи вартості та модифікацією логіки обміну. Показано, що інформація як ключовий ресурс виробництва змінює природу привласнення: власність набуває динамічного, багаторівневого характеру, реалізуючись через алгоритмічно опосередковані режими доступу до цифрових благ. Визначено, що нові інструменти, зокрема смарт-контракти, блокчейн і NFT, трансформують механізми розподілу ресурсів, переводячи процес привласнення у площину динамічного перемикавання прав доступу у реальному часі. Розкрито еволюцію розуміння вартості в мережевому просторі-часі, де визначальними стають фактори доступу до інформаційних ресурсів, участі в мережевих взаємодіях та нові моделі обміну. Обґрунтовано, що структурні диспропорції у розподілі доходів і споживчих можливостей в інформаційній економіці актуалізують необхідність переосмислення розподільчих відносин на основі комплементарності соціальної справедливості та економічної ефективності. Підкреслено, що інтеграція людини — як суб'єкта праці, знання, привласнення і споживання — у центр економічного процесу є передумовою сталого розвитку, відтворення людського потенціалу та технологічного оновлення. Особливу увагу приділено розгляду розподільчих відносин як динамічного механізму формування якості життя в умовах реконструктивного розвитку економіки України.

The article examines the transformation of distributive relations during the transition from the industrial-market to the information-network economy. This process is accompanied by the evolution of ownership forms, changes in the nature of labor, a redefinition of value, and the modification of exchange mechanisms. It is shown that information, as the key resource of production, alters the nature of appropriation: ownership takes on a dynamic, multi-level character and is implemented through algorithmically mediated regimes of access to digital goods. It is determined that new tools — such as smart contracts, blockchain technologies, and NFTs — transform resource distribution by shifting appropriation into the domain of real-time access switching. The article explores the evolution of the concept of value in the context of networked space-time, where value is not formed as a static measure of labor or utility but as the dynamic outcome of labor, ownership, and network-based

exchange. It is argued that value increasingly emerges through continuous, decentralized coordination in digital systems, where the distinction between producer and consumer becomes blurred. Exchange is no longer a one-time transaction between two parties, but a fluid, repetitive interaction embedded in the network logic of participation. In this environment, classical valuation models — such as labor theory of value or marginal utility — lose their explanatory capacity, and the focus shifts toward rethinking value formation in terms of connectivity, access, and collaborative co-production. It is emphasized that structural disproportions in the distribution of income and consumption capabilities in the information economy highlight the need to rethink distributive relations based on the complementarity of social justice and economic efficiency. It is argued that the integration of the human being — as a subject of labor, knowledge, appropriation, and consumption — into the center of the economic process is a prerequisite for sustainable development, the reproduction of human potential, and technological renewal. Special attention is given to distributive relations as a dynamic mechanism for shaping the quality of life in the context of Ukraine's reconstructive development, where the interconnection between technological progress, inequality, exchange, consumption, and human capital becomes crucial for long-term resilience and growth.

Ключові слова: інформаційно-мережева економіка, розподільчі відносини, власність, вартість, праця, соціальна справедливість, економічна ефективність, людський потенціал.

Key words: information-network economy, distributive relations, ownership, value, labor, social justice, economic efficiency, human potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Господарська система постає як втілення руху її складових, що розкривається в історико-логічному процесі трансформації. Цей рух охоплює як системи, підсистеми, так і їхні елементи, що формуються через взаємозв'язок компонентів у цілісній структурі. Сучасний етап суспільного розвитку, позначений переходом від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки, формує нове суспільне буття, що кардинально змінює принципи господарювання відповідно до інформаційної природи взаємодії, зокрема механізмів формування і реалізації розподільчих відносин. У цифрову добу розподільчі відносини набувають нових змістових і функціональних рис. Важливо відзначити, що перехід до інформаційно-мережевої економіки є нерівномірним і не означає повного зникнення попередніх форм господарювання. Зазначений процес породжує нові суперечності, які зумовлюють поглиблення соціально-економічної нерівності, що актуалізує питання економічної ефективності та соціальної справедливості. Класичні підходи в економічній теорії розглядали розподіл як похідний від виробництва процес, що визначається факторами виробництва і формами власності, усталеними в індустріальну добу. Однак в умовах інформаційного суспільства ці підходи потребують перегляду. Інформація, яка не є вичерпним благом, може

одночасно належати необмеженому числу суб'єктів без втрати своїх корисних властивостей. Ця динаміка принципово відходить від традиційних парадигм розподілу, що базуються на скінченності матеріальних ресурсів, і створює нові виклики, зокрема зростання нерівності у доступі до благ і поглиблення диференціації доходів. З поступом нових технологій, таких як блокчейн, NFT, штучний інтелект, смарт-контракти та інші, ці виклики не тільки не розв'язуються, а й набувають дедалі більшої багатогранності. Йдеться не лише про осмислення трансформації системи розподілу в цифрову епоху, коли знання й дані стають провідними продуктивними силами, але й про осягнення сутнісної логіки, що визначає правила та структури цифрових укладів. Ця логіка, у своїй діалектичній природі, розкриває рух до гармонійнішого соціально-економічного буття, де суперечності між індивідуальними та суспільними інтересами, між матеріальними умовами й нематеріальними формами, між статичними категоріями та динамічними режимами доступу розв'язуються через синтез нових соціально-економічних відносин.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний науковий внесок у дослідження трансформації розподільчих відносин в умовах інформаційно-мережевої економіки здійснили українські вчені-економісти. У своїх працях вони зосереджують увагу на зміні інституційних засад власності, праці, вартості й доходів, еволюції форм зайнятості, трансформації економічних

інститутів у цифровому середовищі, впливі платформених структур на економічну взаємодію, нових формах привласнення, а також загостренні соціально-економічної нерівності. Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у розвиток цієї тематики, слід відзначити А. Гриценку [1, 2], А. Маслова [3], А. Колота [4], Т. Артьому [5], О. Яременка [6], Т. Бурлай [7] та ін.

Зарубіжні науковці досліджують вплив цифрових платформ на механізми створення вартості, привласнення даних, зростання нових форм економічної нерівності та трансформацію праці. Особливу увагу вони приділяють переосмисленню економічних інститутів власності, ринку, оподаткування та регуляції в умовах технологічного домінування глобальних компаній. Вагомий внесок у цю проблематику зробили Ш. Зубофф [8], Н. Спрінчек [9], Д. Аджемоглу [10] та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Ця стаття має на меті запропонувати теоретичне обґрунтування змін у розподільчих відносинах, спричинених формуванням інформаційно-мережевої економіки. Дослідження зосереджене на аналізі елементів розподільчих відносин, які формують безперервний ланцюг взаємодій і функціонують як єдиний механізм організації соціально-економічного буття. Особлива увага приділена виявленню нових механізмів привласнення та алгоритмічного розподілу, що кидають виклик традиційним інституційним структурам економічного устрою і вимагають перегляду усталених економічних парадигм крізь призму інформаційно-мережевої реальності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2015 році кількість користувачів Інтернету становила приблизно 3,2 мільярда осіб, що дорівнювало близько 43% світового населення [11]. До 2025 року ця цифра зросла до 5,56 мільярда, охоплюючи понад 67% населення планети [12]. Обсяги створюваних даних також зросли експоненційно: у 2015 році було створено приблизно 16 зеттабайтів даних, у 2025 році цей показник прогнозується на рівні 181 зеттабайт, що в понад 11 разів більше [13]. Ці дані свідчать про безпрецедентний рівень генерації та споживання інформації в глобальному масштабі. Якщо в індустріальну епоху господарська система ґрунтувалася на матеріальних активах, фізичній праці та товарно-грошових ринках, то в інформаційну добу інформація постає як ключовий продуктивний ресурс. Важливо відзначити, що інформація стає і об'єктом власності, інструментом впливу та основи нової конфігурації розподільчих відносин.

В інформаційно-мережевій економіці інформація розглядається як благо особливого типу — неконкурентне за своєю природою, здатне багаторазово використовуватись без втрат і, навпаки, зростати у цінності з розширенням доступу [1, с. 6—9]. Таким чином, інформація не зникає при використанні, а тому її вартість і привласнення формуються за новими законами. Н. Саліхович та А. Гаскович-Джубур стверджують, що сучасна інформаційна мережа становить складну динамічну систему, що інтегрує вузли, канали зв'язку, інформаційні центри та користувачів у єдину архітектуру для

обміну даними. Топологія мережі — її зв'язки, гнучкість і ступінь централізації — визначає не лише швидкість і ефективність передачі інформації, а й розподіл економічного впливу, доступ до інформаційних ресурсів і контроль над цифровими активами [14, с. 59—62]. Тобто, інформаційна мережа постає як нове поле економічного порядку, де доступ до інформації, позиція в мережевій структурі та здатність алгоритмічно керувати інформаційними потоками формують ринкові механізми, мережеві ефекти, структури власності та інституційні рамки.

Отже, зміна ролі інформації та структури її обігу перебудовує природу власності, що відображає напругу між новими продуктивними силами та старими виробничими відносинами. У сучасних дослідженнях власність дедалі частіше розглядається не як застиглий юридичний конструкт, а як складна система суспільних відносин, що має внутрішню структуру і зовнішні форми прояву в процесі та результатах економічної діяльності. Продукт праці історично набуває матеріальної форми — корисної речі чи блага, що втілює уречевлену працю, тобто працю, матеріалізовану в предметі. Відносини до продукту, таким чином, включають як ставлення до самої речі, так і до праці, що її створила. Привласнення охоплює три взаємопов'язані процеси: володіння (користування, розпорядження), відчуження (перетворення праці в продукт і зворотний процес) та власне привласнення. Нарешті, власність постає як синтез продукту і привласнення, являючи собою привласнений продукт, що відображає суспільні відносини [2, с. 98—127].

У межах індустріально-ринкової економіки ця структура втілювалась у стабільних формах приватної або суспільної власності. Проте з переходом до інформаційно-мережевої економіки відбувається якісна зміна умов її реалізації. Інформація як ключовий ресурс має неконкурентну природу, може бути використана необмежену кількість разів і не зникає в момент споживання. Це змінює саму логіку привласнення — від фіксованого володіння матеріальним благом до організації доступу до цифрового активу в умовах технічного та алгоритмічного опосередкування [2, с. 114—125]. Тобто, зовнішні форми реалізації діалектики володіння, відчуження і привласнення набувають нової якості. Такі інструменти, як смарт-контракти, блокчейн і NFT, організовують доступ до цифрових благ через алгоритмічно задані умови. Наприклад, NFT фіксує право на унікальний цифровий актив і виконує функції сертифіката автентичності, а смарт-контракт — автоматизує передачу цього права [15, с. 3]. У результаті власність функціонує не як однозначний титул, а як режим доступу, що оновлюється в реальному часі відповідно до заданих технічних умов.

Особливий вияв цієї тенденції — платформенна власність, яка не обмежується правом на контент чи дані, а передбачає контроль над цифровим середовищем як таким. Ш. Зубофф слушно наголошує, що цифрові гіганти здійснюють одностороннє привласнення поведінкового досвіду користувачів, перетворюючи його на сировину для аналітики, прогнозування та прибутку [8, с. 10—12]. У цьому разі платформи не просто володіють ресурсом — вони формують правила, інфраструктуру й алгоритмічні умови, які визначають саму можливість участі в цифровій економіці [8, с. 20—21].

Водночас інтелектуальна власність залишається важливим механізмом закріплення прав на нематеріальні об'єкти: програмні коди, бази даних, твори мистецтва, алгоритми. За твердженням В. Захарченко та співавторів, їхня здатність створювати додану вартість без фізичної форми зумовлює специфіку їхнього правового захисту — через авторські права та патенти [16, с. 78—79]. У цифровому середовищі ці об'єкти дедалі частіше включаються до систем автоматизованого контролю, де привласнення відбувається не лише юридично, а й через технічні канали доступу.

Ці процеси вказують на необхідність переосмислення самої природи власності. Власність уже не фіксується як стабільний титул, а реалізується як динамічне відношення, що функціонує в умовах змінного цифрового контексту, алгоритмічного управління та багаторівневої взаємодії. Вона зберігає свою діалектичну структуру, але реалізується через нову архітектуру привласнення, де ключову роль відіграють технології. У цьому контексті доцільно говорити про трансформаційність власності — як її властивості адаптуватися до цифрових умов, не втрачаючи структурної єдності. Йдеться про здатність власності функціонувати в різних типах середовищ: де суб'єкт не стільки володіє, скільки має контекстуальний доступ до ресурсу; де механізми привласнення задаються технічними протоколами; де об'єкти власності співіснують у кількох формах одночасно — залежно від логіки взаємодії. Трансформаційність власності в таких умовах проявляється у трьох ключових аспектах:

1. Зміні форм реалізації внутрішньої структури (через алгоритми, NFT, технічні протоколи тощо).
2. Зміні рівнів власності — від індивідуального до глобального.
3. Динамічному співіснуванню множинних форм власності, які взаємодіють у межах спільного цифрового середовища.

Ці форми наочно виявляють діалектику володіння, відчуження і привласнення в інформаційно-мережевій економіці: власність стає процесом постійного перерозподілу прав користування, що здійснюється в автоматизованому режимі. Таким чином, конкретизовано зовнішні форми реалізації внутрішньої структури власності як динамічного процесу розгортання діалектики володіння, відчуження і привласнення, що в умовах переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки виявляється в алгоритмічній взаємодії суб'єктів у цифровому середовищі, де власність існує як багаторівневе, технічно опосередковане відношення до цифрових благ, що змінюється в режимі реального часу залежно від контексту доступу. З цього випливає, що відносини привласнення дедалі частіше постають як економічний результат, який створюється багатьма суб'єктами у розподілених мережах, але концентрується у розпорядженні власника інфраструктури.

У цій логіці праця набуває нової конфігурації — вона постає не лише як джерело вартості, а як форма соціального буття, у якій розгортається антропологічна сутність людини через участь, співдію, відповідальність і довіру. Відтак, будь-яке привласнення, що ігнорує цю природу діяльності, є неадекватним ні з точки зору справедливості, ні з позиції сталого розвитку. У цьому контексті А. Маслов справедливо зазначає: "Якщо голов-

ною метою індустріальних технологій було розширення фізичних можливостей людини і полегшення фізичної праці, то головною метою інформаційних технологій є розширення його інтелектуальних здібностей і полегшення інтелектуальної праці" [3, с. 146]. У індустріальній економіці праця була переважно фізичною, прив'язаною до матеріального виробництва. Інтелектуальна праця (інженерія, управління) відігравала вторинну роль, підтримуючи фізичні процеси. Натомість в інформаційно-мережевій економіці інтелектуальна праця стає домінуючою, охоплюючи програмування, аналітику даних, маркетинг. Важливо зазначити, що фізична праця не зникає, але відходить на другий план, обслуговуючи інформаційну інфраструктуру (наприклад, технічне обслуговування серверів). Зайнятість, як організаційна форма праці, є наслідком її характеру. Відповідно, в індустріальній економіці зайнятість була стандартизованою: фіксований робочий день, довгострокові контракти, прив'язка до фізичного місця. В інформаційно-мережевій економіці зайнятість стає гнучкою, з поширенням віддаленої роботи, фрілансу та платформної економіки. Платформи, такі як Uber чи Upwork, є продуктом інформаційного виробництва, яке не потребує фізичної присутності. Вони знижують транзакційні витрати, дозволяючи капіталу масштабувати працю, але створюють нові форми залежності, де алгоритми контролюють працівників, що підтверджує Н. Срінічак [9]. Водночас, як засвідчують результати досліджень, здійснених А. Колотом та співавторами, економіка платформ в умовах цифрової доби стає не лише новою організаційною формою праці, а й джерелом соціально-економічної вразливості працівників. Автори наголошують, що платформова зайнятість сьогодні є однією з найменш захищених форм участі в економічному процесі: для неї характерні високий рівень прихованих трудових відносин, незадекларована праця, юридична невизначеність статусу найманих осіб і відсутність належного соціального захисту [4, с. 262—265].

У результаті, інформаційні мережі дедалі більше виступають новим посередником, через які трансформуються процеси обміну в мережевому просторі-часі. Як пише В. Корнівська, трансформація економічної взаємодії пов'язана із заміщенням традиційних інститутів патернами — заданими моделями поведінки людини в умовах надлишку інформації [17, с. 81—83]. На нашу думку, трансформація обміну в інформаційно-мережевому середовищі проявляється у формуванні патернів — типових моделей поведінки, що модифікують логіку економічної взаємодії. Замість інституційно закріплених актів купівлі-продажу виникають динамічні ситуативні зв'язки, які не завершуються одноразовим передаванням вартості, а постійно відтворюються в мережі. Як наслідок, обмін перестає бути фіксованим актом між двома сторонами і трансформується у безперервний процес спільного створення вартості, де розмивається межа між виробником і споживачем. Отже, споживач, своєю участю в інформаційних потоках і мережевих комунікаціях, не лише додає цінність продукту, а й бере участь у формуванні його вартості як економічного ресурсу. Відповідно, розуміння концепції вартості в інформаційно-мережевій економіці формується шляхом визначення впливу на неї чинників, зумовлених

доступом до інформаційних ресурсів і еволюцією обміну в мережевому просторі-часі.

Відтак, вартість дедалі більше постає як результат спільної координації дій у мережевих системах, а не просто співвідношення праці або ринкового попиту й пропозиції. У таких умовах класичні інструменти оцінки вартості, засновані на трудовій теорії чи концепції граничної корисності, втрачають свою пояснювальну силу. Натомість на передній план виходить потреба у ціннісному осмисленні процесів формування вартості, що вимагає оновлення методологічних основ економічної науки. Як зазначає Т. Артьомова, інститут вартості повинен розглядатися не тільки як економічна категорія, а як архітектоніка господарської системи, що визначає умови рівноважного функціонування й сталого розвитку [5, с. 30—31].

З огляду на те, що вартість в інформаційно-мережевій економіці формується як результат інтеграції праці, власності та мережевого обміну у постійній динамічній взаємодії, доходи дедалі більше визначаються позицією суб'єкта у мережевій структурі та його здатністю брати участь у створенні й розподілі нової вартості. Це обумовлює розвиток специфічних форм нерівності, які виходять за межі традиційних моделей. Глобальна тенденція до зростання економічної нерівності, що була всебічно проаналізована Т. Пікетті [18] на прикладі еволюції капіталу, в умовах інформаційно-мережової економіки набуває нових вимірів. Нерівність більше не обмежується розподілом традиційних активів, а дедалі більше визначається доступом до цифрових платформ, інформаційних ресурсів та алгоритмічних механізмів, що регулюють процеси створення й розподілу вартості. Цю трансформацію підтверджують і конкретизують Д. Аджемоглу та С. Джонсон. На прикладі діяльності технологічних гігантів автори показують, як концентрація даних і алгоритмічне керування інформацією дозволяють невеликій групі компаній не тільки посилювати свою ринкову владу, але й визначати розподіл економічних вигод, закріплюючи нові механізми привласнення вартості [10, с. 41—42]. Особливе місце у цьому процесі займають технології штучного інтелекту, розвиток яких орієнтується переважно на автоматизацію людської праці, що веде до зниження граничної продуктивності працівників і, відповідно, до стагнації або навіть зменшення їхніх доходів, тоді як вигоди від технологічного прогресу концентруються серед власників даних і капіталу [15, с. 310—314].

Таким чином, в умовах становлення інформаційно-мережової економіки розвиток людського потенціалу та розширення можливостей працівників постають як визначальні чинники, через які суспільство забезпечує справедливий розподіл вартості й стає економічне зростання. Удосконалення людини як суб'єкта праці, знань і привласнення становить центральний момент економічного процесу, що розкриває себе в діалектичному русі до нової форми суспільного буття. Це актуалізує питання справедливості розподілу ресурсів, яке є не лише практичною проблемою, а й відображенням глибинної складності ідеї справедливості, що корениться в сутності людського існування. Справедливість, як моральний імператив, постає в напрузі між суб'єктивними уявленнями — те, що справедливе для одного, може бути

несправедливим для іншого. У контексті розподілу ресурсів вона стає вираженням прагнення суспільства до гармонії, що реалізується через синтез індивідуального й загального. Економічна система, встановлюючи правила розподілу, втілює цю діалектику, балансує між критеріями справедливості та ефективності. У цьому контексті О. Яременко наголошує: "Якщо економіка не може забезпечити інфраструктурно-логістичні механізми досягнення суспільної справедливості, то сама справедливість залишається популістським лозунгом" [6, с. 22].

Дане протиріччя є особливо актуальним для поточної соціально-економічної ситуації в Україні. За результатами дослідження Т. Бурлай, А. Гриценка та О. Борзенко, гібридна війна високої інтенсивності в Україні спричинила системні соціетальні зрушення, які проявилися у вигляді глибоких демографічних втрат, соціально-економічної деградації та макрофінансових дисбалансів. Масова міграція, руйнація інфраструктури, зростання масштабів бідності, поглиблення нерівності та загроза втрати людського капіталу поставили під питання традиційні механізми відтворення суспільства. Окрім гуманітарних втрат, війна призвела до глибокої деформації економічної структури країни, зокрема скорочення виробничого потенціалу, загострення зовнішньої кредитної залежності та посилення ризиків деіндустріалізації [7].

Емпіричні дані лише підкреслюють масштаб соціальних диспропорцій, які поглибилися внаслідок війни. Майже 30% українців змушені жити менш ніж на \$5,5 на день — за критерієм Світового банку це свідчить про масову бідність за стандартами країн, що розвиваються. За результатами соціологічних досліджень, 33,4% респондентів вказують, що їм вистачає коштів лише на їжу, а ще 12,2% — що не вистачає навіть на продукти. Крім того, понад 60% пенсіонерів живуть за межею фактичного прожиткового мінімуму, а 51,6% населення перебувають у стані матеріальної депривації [19, с. 589—592].

Усі ці показники демонструють не лише глибину соціальної кризи, а й вразливість чинної системи розподілу в умовах екзогенних потрясінь. У цьому контексті реконструкція України має виходити за межі фізичної відбудови і стати людиноцентричним процесом, орієнтованим як на відновлення та розвиток людського потенціалу, так і на формування інвестиційно-інноваційної моделі економіки, здатної забезпечити стійке зростання й внутрішню економічну самодостатність. Відповідно, формується уявлення про комплементарність соціальної справедливості та економічної ефективності в умовах переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережової економіки, де розподільчі відносини стосуються не тільки механізму розподілу створеної вартості, а й ядра нової парадигми господарювання, у якій їх удосконалення відбувається лише через інтеграцію людини — як суб'єкта праці, знання й привласнення — у центр економічного процесу: справедливість не заперечує ефективність, а постає її необхідною передумовою, оскільки лише справедливий розподіл формує стійку основу для відтворення людського потенціалу, технологічного оновлення і суспільної цілісності. Економічна ефективність потребує розгляду в широкому контексті, де соціальна справедливість постає рівноз-

начною результатами виробництва, що розкриває себе як діалектичний процес становлення нової економічної реальності. Її оцінка не може обмежуватися доходами чи ВВП, а має включати здатність забезпечувати гідну якість життя, сприяючи загальному благополуччю та послабленню соціальних напруг. Для реконструктивних перетворень доцільний врівноважений розвиток, що інтегрує соціальні й економічні аспекти як взаємозалежні елементи системи, долаючи їхні внутрішні суперечності. Така єдність, формуючи цілісну структуру економічних відносин, спрямовує суспільство до справедливішого й збалансованішого господарського порядку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

З огляду на вищесказане зазначимо, що в умовах переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки інформація, яка може бути привласнена усіма і кожним, поступово перетворюється в головний продукт і ресурс виробництва, що змінює відносини власності та співвідношення виробництва і споживання, при якому в ринкових умовах один продукт може бути реалізовано багаторазово, обумовлюючи тенденцію до зростання нерівності в доходах і формування нових закономірностей розвитку розподільчих відносин. Система відносин власності еволюціонує від традиційних форм приватної та суспільної власності до гнучкої, багаторівневої системи, де інформація як ключовий ресурс і об'єкт всезагального привласнення трансформує всю систему розподільчих відносин, у межах якої системи алгоритми, смарт-контракти та NFT виступають інструментами організації доступу до ресурсів змінюючи розподільчі процеси, що здійснюються через класичні відносини відчуження, привласнення до динамічного переключення режимів доступу. Відповідно, розподільчі відносини трансформуються, набуваючи комплементарності економічної ефективності та соціальної справедливості. Комплементарність охоплює широкий спектр взаємодій, визначаючи нову архітектоніку господарських процесів і стає ядром нової парадигми господарювання. Ця комплементарність є іманентною характеристикою виробництва, де технології визначають характер праці, форми зайнятості, структуру власності, механізми обміну та розподілу створеної вартості у вигляді доходів. Нерівність доходів формує структуру споживання та можливості доступу до освіти і розвитку творчих навичок, що, у свою чергу, визначає потенціал участі у процесах створення нової вартості і вибору технологічних рішень у виробництві. Враховуючи ці взаємозв'язки, розподільчі відносини постають як складний ланцюг взаємодій і наслідків, який забезпечує безперервне відтворення людського потенціалу й економічної динаміки в умовах інформаційно-мережевої економіки і формують основи соціально-економічної стійкості в умовах глобальних трансформацій. Таким чином, трансформується підхід до розподільчих відносин під час переходу від індустріально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки в умовах реконструкції економіки України як динамічного механізму, що формує якість життя через взаємозв'язок технологічного розвитку, нерівності, споживання та людського капіталу.

Література:

1. Гриценко А. А., Песоцька Є. І. Формування інформаційно-мережевої економіки. Економічна теорія. 2013. № 1. С. 5—19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_1_2 (дата звернення: 17.04.2025).
2. Гриценко А. А. Економіко-інформаційний імператив нової статистичної парадигми: монографія. Київ: ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України", 2020. 436 с.
3. Маслов А. О. Інформаційна економіка: становлення, структура та теоретичне осмислення: монографія. 2-ге вид. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2016. 510 с.
4. Колот А. М., Рябоконь І. О., Бабій Ю. М. Соціально-трудовий вимір економіки платформ. Економіка та суспільство. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-110> (дата звернення: 17.04.2025).
5. Артьомова Т. І. Теорія вартості як надбання економічної науки: витоки політичної економії у широкому сенсі. Економічна теорія. 2022. Т. 2022, № 3. С. 29—44. URL: <https://doi.org/10.15407/etet2022.03.029> (дата звернення: 17.04.2025).
6. Яременко О. Л. Суперечлива єдність економічної ефективності і соціальної справедливості як чинник функціонування та еволюції економічних систем. Економічна теорія. 2016. Т. № 4. С. 19—32. URL: <https://doi.org/10.15407/etet2016.04.019> (дата звернення: 17.04.2025).
7. Бурлай Т. І., Гриценко А. А., Борзенко О. О. Соціетальні наслідки сучасної гібридної війни: ключові виміри в контексті України. Журнал європейської економіки. 2023. Т. 22, № 2. С. 161-87.
8. Zuboff S. The age of surveillance capitalism: the fight for a human future at the new frontier of power. New York, USA: Public Affairs, 2019. 704 p.
9. Srnicek N. Platform capitalism. Polity Press, 2017. 120 p.
10. Acemoglu D. Power and progress: our thousand-year struggle over technology and prosperity. PublicAffairs, 2023.
11. Number of internet users worldwide 2024. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/273018/number-of-internet-users-worldwide> (date of access: 17.04.2025).
12. Internet and social media users in the world 2025. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide> (date of access: 17.04.2025).
13. How much data is generated each day? Visual Capitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/sp/gx03-data-generation/> (date of access: 17.04.2025).
14. Nazif S., Haskovic Dzibur A. Information networks — concept, classification and application. Science, engineering and technology. 2021. Vol. 1, no. 2. P. 59—67. URL: <https://doi.org/10.54327/set2021/v1.i2.11> (date of access: 17.04.2025).
15. Ante L., Fiedler I. The new digital economy: How decentralized finance (DeFi) and non-fungible tokens (NFTs) are transforming value creation, ownership models, and economic systems. Digital business. 2024. P. 100094. URL: <https://doi.org/10.1016/j.digbus.2024.100094> (date of access: 17.04.2025).

16. Захарченко В. І., Метіль Т. К., Онешко С. В. Методологічне забезпечення сучасної оцінки характеристик та якостей нематеріальних активів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 50. С. 76—87. URL: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-50-7> (дата звернення: 17.04.2025).

17. Корнівська В. О. Інформаційно-мережева економіка: від інститутів до партнерів. Економічна теорія. 2018. № 1. С. 79—94.

18. Piketty T. Capital in the Twenty-First Century. Harvard University Press, 2017. 816 p.

19. Резильєнтність соціально-економічної системи: стратегія і тактика мінімізації нерівностей українського суспільства / В. В. Близнюк та ін. Журнал європейської економіки. 2024. Т. 23, № 4. С. 583—603. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805> (дата звернення: 17.04.2025).

References:

1. Hrytsenko, A. A. and Pesots'ka, Ye. I. (2013), "Formation of the information-network economy", Ekonomichna teoriia, vol. 1, pp. 5—19, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_1_2 (Accessed 17.04.2025).

2. Hrytsenko, A. A. (2020), Ekonomiko-informatsijnyj imperativ novoi statystychnoi paradyhmy [Economic-information imperative of the new statistical paradigm], DU "In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy", Kyiv, Ukraine.

3. Maslov, A. O. (2016), Informatsijna ekonomika: stanovlennia, struktura ta teoretychne osmyslennia [Information economy: formation, structure and theoretical understanding], VPTs "Kyiv. un-t", Kyiv, Ukraine.

4. Kolot, A. M., Riabokon', I. O. and Babij, Yu. M. (2024), "Social and labour dimension of the platform economy", Ekonomika ta suspil'stvo, vol. 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-110>.

5. Art'omova, T. I. (2022), "Theory of value as an asset of economic science: the origins of political economy in the broadest sense", Ekonomichna teoriia, vol. 3, pp. 29—44. <https://doi.org/10.15407/et2022.03.029>.

6. Yaremenko, O. L. (2016), "Contradictory unity of economic efficiency and social justice as a factor for economic systems functioning and evolution", Ekonomichna teoriia, vol. 4, pp. 19—32. <https://doi.org/10.15407/et2016.04.019>.

7. Burlaj, T. I., Hrytsenko, A. A. and Borzenko, O. O. (2023), "Societal consequences of modern hybrid warfare: key dimensions in the context of Ukraine", Zhurnal ievropejs'koi ekonomiky, vol. 22, no. 2, pp. 161-87.

8. Zuboff, S. (2019), The age of surveillance capitalism: the fight for a human future at the new frontier of power, Public Affairs, New York, USA.

9. Srnicek, N. (2017), Platform capitalism, Polity Press, Cambridge, UK.

10. Acemoglu, D. (2023), Power and progress: our thousand-year struggle over technology and prosperity. PublicAffairs, NY, USA.

11. Statista (2024), "Number of internet users worldwide", available at: <https://www.statista.com/statistics/273018/number-of-internet-users-worldwide> (Accessed 17.04.2025).

12. Statista (2025), "Internet and social media users in the world", available at: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide> (Accessed 17.04.2025).

13. Visual Capitalist (2025), "How much data is generated each day?", available at: <https://www.visualcapitalist.com/sp/gx03-data-generation/> (Accessed 17.04.2025).

14. Nazif, S. and Haskovic Dzibur, A. (2021), "Information networks — concept, classification and application", Science, engineering and technology, Vol. 1, no. 2, pp. 59—67. <https://doi.org/10.54327/set2021/v1.i2.11>.

15. Ante, L. and Fiedler, I. (2024), "The new digital economy: How decentralized finance (DeFi) and non-fungible tokens (NFTs) are transforming value creation, ownership models, and economic systems", Digital business, P. 100094. <https://doi.org/10.1016/j.digbus.2024.100094>.

16. Zakharchenko, V. I., Metil', T. K. and Oneshko, S. V. (2021), "Methodological provision of modern evaluation of characteristics and qualities of intangible assets", Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, vol. 50, pp. 76—87. <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-50-7>.

17. Kornivs'ka, V. O. (2018), "Information and network economy: from institutions to partners", Ekonomichna teoriia, vol. 1, pp. 79—94.

18. Piketty, T. (2017), Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press, Brighton, USA.

19. Blyzniuk, V. V. (2024), "Resilience of the socio-economic system: strategy and tactics for minimizing inequalities in Ukrainian society", Zhurnal ievropejs'koi ekonomiky, vol. 23, no. 4, pp. 583—603, available at: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805> (Accessed 17.04.2025).

Стаття надійшла до редакції 09.05.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663